

ЕКОЛОГІЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ЗБИТКИ ПРИ ВИДОБУТКУ БУРШТИНУ

Бурштин – це смола хвойних дерев, що утворилася 40 мільйонів років тому у різних пластах на межі прадавнього льодовика. Жоден напівдорогоцінний камінь не набув такого широкого застосування. Його використовують для лікування різних недуг – від серцево-судинних до інфекційних. І, звісно, цей жовтувато-червоний камінець в Україні – унікальний. Поклади поліського «сонячного каменю» знаходяться у трьох областях: Волинській, Рівненській та Житомирській. Порівняно з прибалтійським та польським бурштином, поліський камінь значно цінніший. По-перше – він має оригінальні включення зеленого і бурого кольорів, по-друге, бурштин Полісся часто-густо містить у собі залишки комах, рослин та рептилій, що вимерли або зникли десятки та сотні мільйонів років тому. Ну і розміри нашого каменю значно більші, що також прибавляє йому цінність. Чимало ділянок бурштин у нашій країні знаходиться на території Поліського заповідника та державних заказників, тобто у безлюдних місцях, де умови видобування просто ідеальні.

Попит на поліський бурштин в Україні мізерний, тому збувається камінь переважно за кордоном – в країнах Західної Європи та особливо цінується в Китаї, Кореї, Японії та Індії. Різниця цін закупівлі каменю в Україні при видобуванні і його продажу в інших країнах, звичайно, велика: якщо в нас скуповується за ціною приблизно 2 євро за грам, то в Гданську (Польща) продається за 10-15 євро. Контрабанда сягає сотень кілограмів в рік. Збитки для держави – на мільйони гривень. Тому все більше копачів прямують у місця залягання бурштин.

Промисловим способом офіційно видобувається бурштин тільки в Рівненській області, і тільки двома підприємствами. Судячи з неофіційних джерел, «старателі» Рівненщини видобувають в межах 60 тонн бурштин у рік, в той час як державне підприємство ДП «Укрбурштин» видобуває всього лише 3-4 тони на рік. Є кілька способів видобування бурштин. Один із основних – мотопомпами. Викопується невелика яма, поряд ставиться мотопомпа. Рукав від неї опускають у яму в яку подається тиск. Грунт піщаний, тому рукав легко входить у землю, а на поверхню виходить суміш піску, бруду та бурштин. Від ями робиться відвідна канава, по якій все це тече. Так як бурштин легший за породу, він виштовхується нагору, залишається тільки підставити сито і зібрати матеріал.

В Рівненській області всі ділянки видобутку бурштин поділені, кимось контролюються, можливий тільки перерозподіл сфер впливу, що й відбувається там час від часу. А ось північ Житомирщини – цілина, як мінімум чотири райони, так би мовити, до послуг «старателів»: Коростенський, Олевський, Лугинський та Смільчинський. Залягає «сонячний камінь» у нас неглибоко, в окремих місцях виходить прямо на поверхню, переважно у вигляді розсипищ.

На Житомирщині видобувається тепер близько 20% бурштин від нелегального обсягу видобування Рівненської області (60 тонн). Тобто, виходить близько 12 тонн. Втрати держави при цьому колосальні, тому що ніхто з «чорного» бурштинового ланцюга не платить ні податки, ні мито. Крім того, наносяться величезні екологічні збитки. Ділянки незаконного добування бурштин нагадують фантазмагоричну суміш пейзажів марсіанської поверхні з артилерійськими полігонами: зрита земля, міні-кратери, понівечені дерева, інша рослинність. Щодо трафіку нашого каменю, ясно, що він нелегально якимось чином переправляється за кордон, наприклад, в Польщу чи країни Далекого Сходу.

Можливі шляхи часткового вирішення проблеми:

1. Найпростіший – залишити все як є. Але від егерів, лісників та інших контролюючих органів вимагати час від часу належного виконання своїх обов'язків, і цікавитися чому це вони не чують в лісовій тиші гучної роботи мотопомпи.

2. Другий варіант випливає з народної мудрості «якщо не можеш подолати рух, його треба очолити». Іншими словами, потрібно підвести законодавчу базу під поняття «приватні старательні роботи», і тим самим дати місцевим людям законні права на добування бурштин. Проблема саме у діючому законодавстві, згідно з яким, щоб зайнятися добуванням бурштин необхідно витратити біля трьох-чотирьох років на всі дозволи, а також колосальні кошти. В законодавстві слід передбачити таку форму господарювання як, наприклад, артіль. Так уже офіційно працює підприємство в Коростенському районі має технологічне обладнання, є навчений персонал, дотримується законодавство щодо користування надрами, охорони праці та екології.

3. Площа понівечених земель на території Рівненської та Волинської областей сягає більше семиста гектарів. Лісів – понад 400. У Житомирській області вже практично втрачено 60 гектарів лісів. Після добування бурштин потрібно проводити рекультивацию та інші роботи з відновлення земель та їх можливого повернення у первинний ландшафтний стан.